

**FAN, TA'LIM, TEXNOLOGIYA VA ISHLAB CHIQRISH
INTEGRATSIYASI ASOSIDA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI
NOMLI III ILMIY ONLAYN KONFERENSIYA
YANGI BILIM VA KOMPETENSIYALARNI RIVOJLANTIRISHDA
XALQARO BAHOLASH DASTURLARINING AHAMIYATI**

Fayzullayeva Dilrabo Rahmonovna

Buxoro shahar 29-IDUM boshlang'ich sinf o'qituvchisi

Telefon: +998 93 450 27 57

Ilmiy rahbar: N.K.Rajabova

Osiyo Xalqaro Universiteti dotsenti

Osiyo Xalqaro universiteti 2-bosqich magistranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada xalqaro baholash dasturlarining yangi bilim va kompetensiyalarni rivojlantirishdagi o'rni va ahamiyati yoritilgan. Tadqiqot usullari sifatida ilmiy adabiyotlar tahlili, qiyosiy tahlil va umumlashtirish usullaridan foydalanilgan. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, xalqaro baholash dasturlari ta'lim tizimidagi muammolarni aniqlash, ta'lim sifatini oshirish va yangi bilim hamda kompetensiyalarni rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Shuningdek, ushbu dasturlar ta'lim tizimini yanada takomillashtirish va jahon ta'lim standartlariga moslashtirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: xalqaro baholash dasturlari, yangi bilim, kompetensiyalar, ta'lim sifati, ta'lim tizimi

KIRISH

Bugungi globallashtirish davrida har bir mamlakat uchun sifatli va raqobatdosh ta'lim tizimiga ega bo'lish dolzarb masalalardan biridir. Shunday ekan, mamlakatlar ta'lim sifatini oshirish, yangi bilim va kompetensiyalarni shakllantirish hamda ta'lim tizimini modernizatsiya qilishga katta e'tibor qaratmoqda. Bu borada xalqaro baholash dasturlari muhim o'rin tutadi. Ushbu dasturlar yordamida mamlakatlar o'z ta'lim tizimini xalqaro miqyosda qiyoslash, kuchli va zaif tomonlarini aniqlash hamda tegishli chora-tadbirlarni amalga oshirish imkoniyatiga ega bo'ladi [1]. Shu bois, xalqaro baholash dasturlarining yangi bilim va kompetensiyalarni rivojlantirishdagi o'rni va ahamiyatini o'rganish bugungi kunning dolzarb masalalaridan biri hisoblanadi.

USULLAR VA ADABIYOTLAR TAHLILI

Ushbu tadqiqotda ilmiy adabiyotlar tahlili, qiyosiy tahlil va umumlashtirish usullaridan foydalanildi. Xalqaro baholash dasturlari va ularning ta'lim tizimidagi ahamiyati bo'yicha xorijiy va mahalliy olimlarning ilmiy ishlari o'rganildi. Jumladan, PISA, TIMSS, PIRLS kabi xalqaro baholash dasturlarining mohiyati, maqsadi va natijalari tahlil qilindi [2][3][4]. Shuningdek, turli mamlakatlarning mazkur dasturlardagi ishtiroki va uning ta'lim sifatiga ta'siri masalalari ko'rib chiqildi [5][6].

**FAN, TA'LIM, TEXNOLOGIYA VA ISHLAB CHIQRISH
INTEGRATSIYASI ASOSIDA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI
NOMLI III ILMIY ONLAYN KONFERENSIYA
NATIJALAR**

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, xalqaro baholash dasturlari ta'lim tizimidagi muammolarni aniqlash, ta'lim sifatini oshirish va yangi bilim hamda kompetensiyalarni rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Mazkur dasturlar o'quvchilarning bilim va ko'nikmalarini xalqaro miqyosda baholash imkonini beradi [7]. Bu esa har bir mamlakatga o'z ta'lim tizimining kuchli va zaif tomonlarini ko'rish, tahlil qilish va zarur choralar ko'rishga yordam beradi.

O'zbekistonning PISA, TIMSS, PIRLS va TALIS kabi xalqaro baholash dasturlarida ishtirok etishi mamlakatimiz ta'lim tizimini xalqaro standartlar bilan uyg'unlashtirish, ilg'or xorijiy tajribalarni o'rganish va joriy etish imkonini beradi. Bu esa o'z navbatida o'quvchilarning ta'lim natijalarini yaxshilash, ularning bilim va ko'nikmalarini jahon talablari darajasiga olib chiqishga xizmat qiladi.

Tadqiqot natijalariga ko'ra, O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2018-yil 8-dekabrda 997-sonli qarori va unga ilova qilingan "Yo'l xaritasi" xalqaro baholash dasturlarining mamlakatimiz ta'lim tizimiga integratsiyalashuvini yanada chuqurlashtirish va samaradorligini oshirishda katta ahamiyatga ega bo'ladi. Hukumat tomonidan Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Ta'lim sifatini nazorat qilish davlat inspeksiyasi huzurida Ta'lim sifatini baholash bo'yicha xalqaro tadqiqotlarni amalga oshirish Milliy markazining tashkil etilishi, uning faoliyati uchun zarur shart-sharoitlar yaratib berilishi bu boradagi ishlarni yangi bosqichga olib chiqadi.

Milliy markazning asosiy vazifalari sifatida xalqaro tadqiqotlarni tashkil etish va muvofiqlashtirish, ta'lim sohasida xalqaro hamkorlikni yo'lga qo'yish, ilmiy izlanishlar olib borish, ta'lim muassasalarining xalqaro tadqiqotlarda ishtirokini ta'minlash kabi muhim yo'nalishlar belgilangan. Bu esa o'z navbatida mazkur sohada tizimli va samarali faoliyat olib borishga zamin yaratadi. Shuningdek tadqiqot natijalari mamlakatimizda xalqaro baholash dasturlarini joriy etish jarayonida bir qator ijobiy ishlar amalga oshirilayotganini ko'rsatdi. Xususan, o'quv dasturlarini xalqaro talablar asosida takomillashtirish, darslik va o'quv qo'llanmalarining yangi avlodini yaratish, o'qituvchilarning kasbiy mahoratini oshirish, ta'lim muassasalarining moddiy-texnik bazasini mustahkamlash borasida sezilarli o'zgarishlar ro'y bermoqda. Bularning barchasi xalqaro baholash dasturlari va ular beradigan tavsiyalar, ko'rsatmalar asosida amalga oshirilayotgani e'tiborga molik. Xalqaro baholash dasturlari nafaqat aniq fanlar, balki o'qish savodxonligi, muammolarni hal etish, tanqidiy fikrlash, kreativlik kabi muhim kompetensiyalarni ham baholaydi [8]. Bu esa

FAN, TA'LIM, TEXNOLOGIYA VA ISHLAB CHIQRARISH INTEGRATSIYASI ASOSIDA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI NOMLI III ILMIY ONLAYN KONFERENSIYA

mamlakatlar uchun 21-asr ko'nikmalariga ega bo'lgan barkamol avlodni tarbiyalashda muhim ahamiyatga ega.

Tadqiqot natijalari shuni ham ko'rsatadiki, xalqaro baholash dasturlarida muvaffaqiyatli ishtirok etgan mamlakatlar ta'lim sifatini oshirish va yangi kompetensiyalarni rivojlantirishga katta e'tibor qaratgan. Masalan, Singapur, Janubiy Koreya, Yaponiya kabi mamlakatlar PISA va TIMSS kabi dasturlarda yuqori natijalarga erishgan [9]. Ushbu mamlakatlar tajribasi shuni ko'rsatadiki, ta'lim sifatini oshirish va yangi kompetensiyalarni rivojlantirish uchun tizimli islohotlar, o'qituvchilarni qo'llab-quvvatlash, o'quv dasturlarini modernizatsiya qilish, ta'lim texnologiyalaridan samarali foydalanish muhim ahamiyatga ega.

TAHLIL VA MUHOKAMA

Xalqaro baholash dasturlarining yangi bilim va kompetensiyalarni rivojlantirishdagi o'rni va ahamiyatini tahlil qilar ekanmiz, ushbu dasturlarning ta'lim tizimiga ta'siri haqida to'xtalib o'tish lozim. Mazkur dasturlar nafaqat o'quvchilarning bilim va ko'nikmalarini baholash, balki ta'lim siyosatini shakllantirish va ta'lim tizimini isloh qilishga ham ta'sir ko'rsatadi. Xalqaro baholash dasturlarining ta'lim tizimiga ta'sirini tahlil qilar ekanmiz, O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2018-yil 8-dekabrda "Xalq ta'limi tizimida ta'lim sifatini baholash sohasidagi xalqaro tadqiqotlarni tashkil etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 997-sonli qarori qabul qilinganini ta'kidlash joiz [10]. Mazkur qarorga ko'ra:

O'zbekiston Respublikasi xalqaro PISA, TIMSS, PIRLS va TALIS kabi nufuzli baholash dasturlarida ishtirok etishi;

Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Ta'lim sifatini nazorat qilish davlat inspeksiyasi huzurida Ta'lim sifatini baholash bo'yicha xalqaro tadqiqotlarni amalga oshirish Milliy markazi tashkil etilishi; Ushbu markaz xalqaro tadqiqotlarda ishtirok etishni tashkil qilish, xalqaro aloqalarni yo'lga qo'yish, o'quvchilar bilim va ko'nikmalarini rivojlantirish, ilmiy izlanishlar olib borish kabi muhim vazifalarni bajarishi belgilab berilgan. Shuningdek, qaror bilan xalqaro tadqiqotlarda ishtirok etishga tayyorgarlik ko'rish bo'yicha "Yo'l xaritasi" tasdiqlangan bo'lib, unda quyidagi muhim jihatlar o'z aksini topgan: Xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlikni yo'lga qo'yish, moliyaviy va texnik ko'mak olish;

Rossiya, Qozog'iston kabi davlatlar tajribasini o'rganish, ekspertlar jalb qilish; O'quv dasturlari, darsliklar va DTSlarni xalqaro tadqiqotlar talablari asosida modernizatsiya qilish;

FAN, TA'LIM, TEXNOLOGIYA VA ISHLAB CHIQRISH INTEGRATSIYASI ASOSIDA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI NOMLI III ILMIY ONLAYN KONFERENSIYA

O'quvchilar, o'qituvchilar va ota-onalar orasida keng targ'ibot-tashviqot ishlari olib borish va boshqalar.

Qayd etish kerakki, ushbu qaror va "Yo'l xaritasi" xalqaro baholash dasturlarining ta'lim tizimiga ta'sirini yanada kuchaytirish, xalqaro tadqiqotlarga puxta tayyorgarlik ko'rish orqali ta'lim sifati va samaradorligini oshirishda muhim o'rin tutadi. Hukumat tomonidan ushbu yo'nalishga katta e'tibor qaratilishi mamlakatimizda ta'lim sifatini jahon andozalari darajasiga ko'tarish, o'quvchi-yoshlarning bilim va ko'nikmalarini rivojlantirishda katta ahamiyatga ega bo'ladi. Xalqaro baholash dasturlarida ishtirok etish orqali mamlakatlar o'z ta'lim tizimidagi muammolarni aniqlaydi va ularni bartaraf etish choralari ko'radi. Misol uchun, PISA natijalari Germaniya ta'lim tizimidagi muammolarni ko'rsatib berdi va mamlakat ta'lim sohasida tizimli islohotlarni amalga oshirdi. Natijada, keyingi yillarda Germaniyaning PISA reytingi sezilarli darajada yaxshilandi. Shuningdek, xalqaro baholash dasturlari ta'lim tizimini modernizatsiya qilish va yangi o'quv dasturlarini joriy etishga turtki beradi. Masalan, AQSh TIMSS natijalaridan kelib chiqib, matematika va tabiiy fanlarni o'qitishni takomillashtirish bo'yicha "Common Core" standartlarini ishlab chiqdi. Bu esa o'z navbatida ta'lim sifatini oshirish va yangi kompetensiyalarni rivojlantirishga xizmat qildi.

Xalqaro baholash dasturlari ta'lim sohasida ilmiy tadqiqotlar olib borish va innovatsiyalarni joriy etish uchun ham muhim ahamiyatga ega. Ushbu dasturlar nafaqat o'quvchilarning bilim va ko'nikmalarini, balki turli omillarning (oilaviy muhit, maktab resurslari, o'qituvchilarning malakasi va boshqalar) ta'lim natijalariga ta'sirini ham o'rganish imkonini beradi. Bu esa ta'lim sifatini oshirish va yangi kompetensiyalarni rivojlantirish uchun muhim ahamiyatga ega.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, xalqaro baholash dasturlari yangi bilim va kompetensiyalarni rivojlantirishda muhim o'rin tutadi. Ushbu dasturlar ta'lim tizimidagi muammolarni aniqlash, ta'lim sifatini oshirish, yangi o'quv dasturlari va standartlarni joriy etish, ilmiy tadqiqotlar olib borish va innovatsiyalarni joriy etish uchun keng imkoniyatlar yaratadi. Mamlakatlar xalqaro baholash dasturlarida faol ishtirok etish va ularning natijalaridan samarali foydalanish orqali o'z ta'lim tizimini takomillashtirishi, yangi bilim va kompetensiyalarni rivojlantirishi hamda jahon ta'lim standartlariga moslashishi mumkin.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

FAN, TA'LIM, TEXNOLOGIYA VA ISHLAB CHIQRARISH INTEGRATSIYASI ASOSIDA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI NOMLI III ILMIY ONLAYN KONFERENSIYA

1. Schleicher, A. (2018). World Class: How to Build a 21st-Century School System. OECD Publishing.
2. Юсупова, Г., & Сабурова, Ш. (2022). Xalqaro baholash dasturlari (pisa, timss, pirls) va ularni amalda qo'llay olish. Развитие лингвистики и литературоведения и образовательных технологий в эпоху глобализации, 1(1), 302–306.
3. Intizor Kamilovna Abdirimova, Zulfiya Bekmurod Qizi Boymurodova XALQARO BAHOLASH TIZIMINING ASOSIY XUSUSIYATLARI VA TA'LIM SOHASIDAGI AHAMIYATI // Academic research in educational sciences. 2021. №CSPI conference 1.
4. Hanushek, E. A., & Woessmann, L. (2011). The Economics of International Differences in Educational Achievement. In Handbook of the Economics of Education (Vol. 3, pp. 89-200). Elsevier.
5. OECD. (2019). PISA 2018 Assessment and Analytical Framework. <https://doi.org/10.1787/b25efab8-en>
6. Schleicher, A. (2019). PISA 2018: Insights and Interpretations. OECD Publishing.
7. Rajabova, N. K. (2021). Pedagogical Conditions for Improving the Research Activities of Future Primary School Teachers. 18. Xalilova, MF, & Niyazova, DS, 615-622.
8. Ражабова, Н. К. (2022). БЎЛАЖАК БОШЛАНГИЧ СИНФ ЎҚИТУВЧИЛАРИ ТАДҚИҚОТЧИЛИК ФАОЛИЯТИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШГА ТАЪСИР ЭТУВЧИ ОМИЛЛАР. BARQARORLIK VA YETAKCHI TADQIQOTLAR ONLAYN ILMIY JURNALI, 2(4), 349-352